

Ne znam za koga aktuelna vlast čuva projekat Komarnice i Kruševa, da li za sebe ili svoje prijatelje, jer je taj projekat jeftiniji, daje veće efekte u proizvodnji struje, efekti od prodaje su višestruko veći nego kod Morače, a seizmički je bezbjedniji i ekonomski isplativiji, kaže profesor Branko Radulović. «Elektrane na Morači su atraktivniji projekat u odnosu na HE na Komarnici», odgovaraju iz Monistarstva ekonomije

Trenutno se u Crnoj Gori troši oko 4.500 gigavata električne energije godišnje, a zvanična je prognoza da će do 2025. potrošnja porasti na 5,5 hiljada gigavata, pa čak i na sedam hiljada. Kako izgradnja jedne elektrane traje u prosjeku četiri godine, u crnogorskoj javnosti je, kao rijetko kada, postignut konsenzus da je krajnji trenutak da počne izgradnja novih izvora energije. Priča se komplikuje kada se postavi pitanje - gdje i kako?

Još od 70-tih godina prošlog stoljeća crnogorska Elektroprivreda ima planove za izgradnju drugog bloka termoelektrane u Pljevljima, kao i sistema hidroelektrana koje bi koristile akumulaciju i slivove Pivskog jezera, Morače, Tare i Bilećkog jezera. Ti planovi, međutim, potiču iz drugačijeg ekonomskog, geopolitičkog i političkog perioda, kad je Crna Gora bila sastavni dio SFR Jugoslavije. Sada svaki od tih planova, manje ili više, zahtijeva dogovor sa susjedima.

Energetski planovi ranije države, koje sa manjim inovacijama koristi i sadašnja politička garnitura, predviđali su gradnju HE Komarnica, koja bi kompletirala sistem sa postojećom HE Piva, proizvođača vršnu struju i bila ireverzibilna, što znači da bi koristila istu vodu dva puta. Ova ideja je sada potisnuta u drugu plan, a prioritet postaje izgradnja sistema HE na Morači. Iz Vlade najavljuju da će tender za izbor kocesionara za realizaciju ovog projekta biti raspisan u novembru, mada već od ljetos postoje najave iz EPCG prema kojima bi se moglo zaključiti da je partner - već poznat.

«Crnogorska Elektroprivreda i budući strateški partner trebalo bi da, nakon završetka dokapitalizacije i imenovanja novog menadžmenta, naprave konzorcijum koji će graditi hidroelektrane (HE) na Morači», saopštio je predsjednik Odbora direktora te kompanije, Srđan Kovačević. Najava je stigla sredinom avgusta u vrijeme završnih pregovora članova Tenderske komisije sa italijanskom A2A, dok su stručnjaci pokušavali da odgonetnu kako se ti pregovori vode bez rješenja dvije velike nepoznanice - budućnosti najvećeg potrošača struje Kombinata aluminijuma (i njegove dalje saradnje sa Elektroprivredom) i odnosa na relaciji EPCG - Regulatorna agencija za Energetiku po pitanju buduće cijene struje i dozvoljene profitne stope koju će Agencija odobriti Elektroprivredi.

«Jasno je da EPCG sama ne može da izgradi HE na Morači, pa ni sa dokapitalizacijom, jer je to projekat koji, pored novca, zahtijeva i ogromno znanje i veću kompaniju», precizirao je Kovačević naglašavajući adute EPCG: «Činjenica da je sva dokumentacija vlasništvo EPCG

obezbjeđuje preduzeću poziciju na kraju izgradnje elektrana. Potpuno je prirodno da EPCG upravlja tim resursima i da oni budu dio jedinstvenog sistema". Ostaje dakle, obistine li se ove najave, samo da se Vlada i A2A dogovore oko procenata vlasništva u konzorcijumu koji će graditi i gazdovati sistemom HE na Morači. A to daje priliku da se kroz taj aranžman "ispeglaju" pomenute nelogičnosti i nepoznanice iz ljetošnjeg aranžmana.

Prosto je neshvatljivo da u Crnoj Gori za 28 godina nije izgrađen nijedan izvor električne energije, kaže za Pod lupom profesor Milutin Ostojić podsjećajući da je HE Piva napravljena 1976. a TE Pljevlja 1982. godine. «Više od 30 godina se vode rasprave o novom hidro izvoru, organizuju okrugli stolovi, savjetovanja, usvajaju strategije razvoja energetike, planira se prevođenje vode, potapanja naselja, pa danas stičemo utisak da je samo stvarana slika da se nešto radi, a ustvari samo smo se vrćeli u začaranom krugu iz koga nijesmo umjeli izaći zato što se nijesmo mogli dogovoriti sa susjedima oko prevođenja dijela voda Tare u Moraču, sa samim sobom oko zaštite Tare, sa Republikom Srpskom oko korišćenja našeg dijela voda u Bilećkom jezeru, oko četvrtog agregata u HE Bajna Bašta, a nijesmo imali odlučnosti ili novca ili ni jednog ni drugog da izgradimo hidroelektranu koja nije sporna. Pokazuje se da je su svi naši prioriteti – sistem Tara – Morača, Tara, Buk Bijela pa u značajnoj mjeri i Morača bili sporni. Ne smije se dozvoliti da nam opet prvi na listi kandidata za izgradnju bude sporan, pa da ponovo izgubimo dragocjeno vrijeme».

Vlast za primjedbe ne mari, već na projekat gradnje HE na Morači gleda kao na gotovu stvar. Međutim, iako se rok za raspisivanje tendera približio, javnosti je i dalje nejasno šta će se to, zapravo, graditi na Morači. Konfuziju unose izjave zvaničnika da će se graditi četiri HE: Andrijevo, Raslovići, Milunovići i Zlatica, ali se ne pominje prevođenje dijela voda iz Tare u Moraču što je, prema tumačenju stručnjaka, preduslov za izgradnju HE Andrijevo. Treba li podsjećati da je odlukom Skupštine Crne Gore Tara oslobođena tereta gradnje hidroelektrana, ali i na činjenicu da bi bilo kakva intervencija na njenom toku podrazumijevala prethodni dogovor sa Srbijom i BiH, odnosno Republikom Srpskom. Teško je povjerovati da energetske planeri jednostavno previđaju ove činjenice. Ili oni znaju nešto o čemu ovdašnja javnost još nije obaviještena?

Iako među stručnjacima nema dileme da je za Crnu Goru najmanje sporna, najjeftinija i energetske najefikasnija HE Komarnica, njena gradnja se u zvaničnim krugovima pominje samo kao ideja koju će neko realizovati u budućnosti.

Prema proračunima EPCG i konsultantske kuće Statkraft iz 2006. godine, urađen je cjenovnik izgradnje potencijalnih energetske objekata i procjena energije koja bi se time dobila. Prema tim podacima, izgradnja HE Komarnice koštala bi između 134 i 157 miliona eura, prema proračunima iz Master plana i Nerkonsulta, ona bi imala instalisanu snagu 168

megavata, a godišnje bi proizvodila 202 gigavata struje. Cijena koštanja energije iz tog izvora bila bi od 6,9 do 7,9 centi. Računici treba dodati napomenu da bi struja iz Komarnice bila vršna, što znači da bi se njen kilovat magao prodavati po većoj cijeni.

Iste studije pokazuju da bi, bez prevođenja voda iz Tare u Moraču, kaskadne HE na Morači imale instalisanu snagu od 238 megavata, godišnju proizvodnju od 680 gigavata, izgradnja bi koštala između 430 i 498 miliona eura, a proizvodna cijena kilovata bi se kretala od 6,6 do 7,6 centi.

Profesor Ostojić upozorava da ove podatke treba uzeti sa rezervom pošto su zasnovani na hidrološkom nizu od 1926. do 1965. godine. Poznato je, kaže naš sagovornik, da je na osnovu tih podataka bilo predviđeno da HE Piva prosječno proizvodi oko 20 odsto više energije (oko 970 GWh) nego što zaista proizvodi nakon izgradnje. «Iz navedenih podataka u Strategiji energetike može se zaključiti da je i ona rađena prema starim podacima. Ako je to tačno, onda cjelokupnu postojeću dokumentaciju za izgradnju novih hidroelektrana treba posmatrati samo na nivou pred-fizibiliti ili fizibiliti studija. Ako postoji noviji hidrološki niz, onda za sve elektrane - kandidate za izgradnju, treba proračunati godišnju proizvodnju i troškove izgradnje», preporučuje Ostojić.

I on konstatuje da su studije koje su rađene od 1972. do 1976. pokazale da elektrane na Morači, bez prevođenja voda iz Tare, nijesu baš ekonomski efikasne. «Da li to potvrđuje neuspjeh tendera za izgradnju HE na Morači od prije nekoliko godina? U stvari, nijesmo čuli pravi razlog zbog čega je taj tender propao», smatra Ostojić naglašavajući da je, sa druge strane, sliv Pive karakterističan po tome što je u njemu cio raspoloživi potencijal od oko 1360 gigavata godišnje, tehnički iskoristiv i ekonomski efikasan.

«Sada je iskorišćeno oko 750 gigavata, a ostatak se može iskoristiti izgradnjom HE Komarnica, HE Kruševo i niza malih elektrana u gornjem dijelu sliva Pive. Trajnom zaštitom čitavog basena Tare, kao rezervata svjetske baštine, aktuelna je gradnja HE Kruševo, snage 2×65 megavata i godišnje proizvodnje oko 330 gigavata, koja bi bila izgrađena na neiskorišćenom, nenaseljenom i, što je veoma značajno, devastiranom toku rijeke Pive, nizvodno od HE Piva u blizini Šćepan Polja», smatra Ostojić.

HE Komarnica spada u kategoriju ekonomski isplativog potencijala i ulazi u sve prioritete liste objekata za realizaciju u Crnoj Gori, a ukupni efekti njene izgradnje, zajedno sa HE Kruševo i nizom mini elektrana bili bi 560 gigavata godišnje, instalisana snaga 288 megavata, a sve bi to koštalo 250 miliona eura ukupno. Radi poređenja - ukupna snaga HE Andrijevo i Zlatice, čija izgradnja je planirana do 2013. godine, bila bi 164 megavata, godišnja proizvodnja 470 gigavata, a cijena gradnje 280 miliona eura.

Na naše pitanje: zašto sliv Morače ima prioritet u odnosu na Pivu, iz Ministarstva ekonomije

ističu kako je Strategijom razvoja energetike predviđena gradnja na oba vodotoka: četiri kaskadne hidroelektrane na Morači ukupne instalisane snage 238 megavata i jedne na Komarnici, instalisane snage 168 megavata. Oni objašnjavaju:

“Vremenska prednost data je projektu na Morači zbog veće atraktivnosti i višeg nivoa urađenih istraživanja i izrade tehničke dokumentacije. Naime, za projekat HE na Morači, tokom prethodnih pedeset godina izvršena su opsežna geotehnička i hidrološka istraživanja. Poslednja projektna dokumentacija na nivou Idejnog projekta, datira iz 1987-88. godine i predstavlja veoma detaljnu projektnu dokumentaciju, koja je na većem nivou od fizibiliti studija i gotovo da je na nivou za raspisivanje tendera za pojedinačne ugovore za izgradnju objekata. Dodatna aktuelizacija projekta je izvršena 1997-98. godine. Za projekat izgradnje hidroelektrane na Komarnici, tehnička dokumentacija je na nižem nivou. HE na Morači su atraktivniji projekat u odnosu na HE na Komarnici i sa energetskeg aspekta, zbog veće proizvodnje i jeftinije proizvedene električne energije», navode iz Ministarstva.

Poslanik Pokreta za promjene u crnogorskom parlamentu prof dr Branko Radulović tvrdi da je Ministarstvo zamijenilo teze i da plasira dezinformacije.

Tehnička dokumentacija i geološki radovi za Kruševo i velikim dijelom za Komarnicu su završeni, a Morača ne samo da nema dokumentaciju, već su i kontradiktorni stavovi o efektima gradnje zbog stabilnosti kanjona Morače, jer seizmički nalazi nijesu potvrđeni. Ako se uporede efekti na stanovništvo i ekološki standardi, kao i seizmička sigurnost, onda je projekat gradnje elektrana na Morači na posljednjem mjestu na listi za investicije – rekao je Radulović i naglasio da je kompletan projekat više trošak nego korist, ako se ne prevedu vode iz Drine i Tare.

Ne znam za koga aktuelna vlast čuva projekat Komarnice i Kruševa + da li za sebe ili svoje prijatelje, jer je taj projekat jeftiniji, daje veće efekte u proizvodnji struje, efekti od prodaje su višestruko veći nego kod Morače, a seizmički je bezbjedniji i ekonomski isplativiji. Ne treba zaboraviti ni efekte od turizma, koji bi podigli na noge ekonomiju Šavnika i Plužina i spriječili migraciju u Podgoricu – smatra Radulović i zaključuje da su ukupni efekti gradnje Komarnice i Kruševa i do sedam puta veći nego od poduhvata na Morači.

izvor: podlupom.info